

Odsjek za povijest umjetnosti

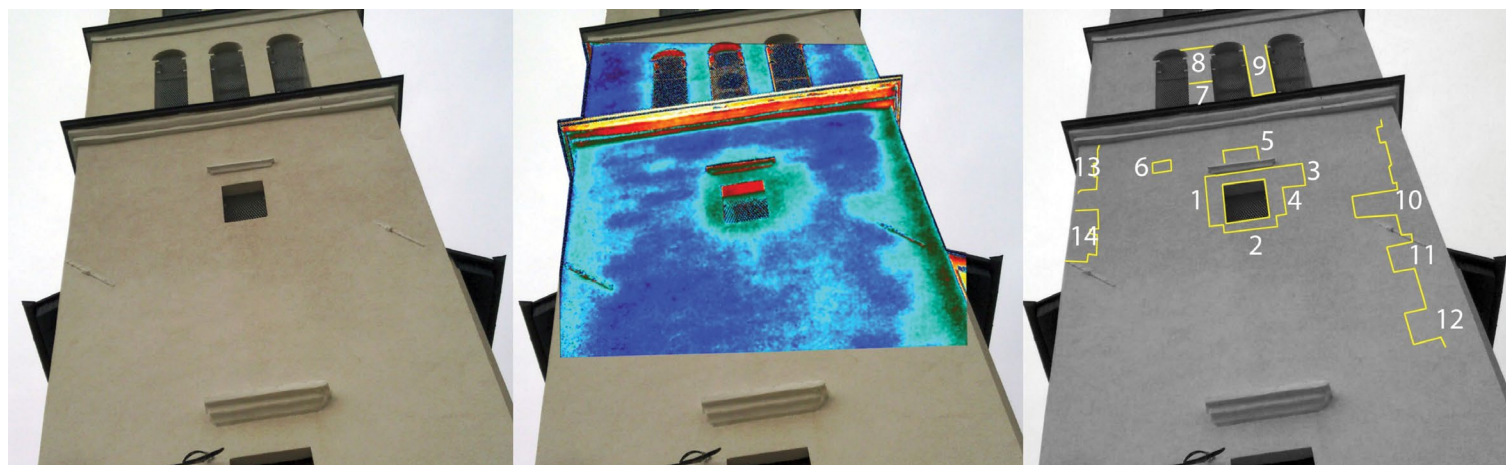
Povijest umjetnosti, kao i sve povezane discipline (likovna kultura, konzervatorstvo, muzeologija, restauracija), studira se na gotovo svim hrvatskim sveučilištima. Zagrebački je Odsjek za povijest umjetnosti skoro svima od njih bio od pomoći pri osnutku studija povijesti umjetnosti, mnogi su naši profesori na tim studijima predavali noseći zajedničku ideju, oblikovali programe, nosili mnoge kolegije, sve dok ti studiji nisu stekli svoju punu samostalnost. To je dakako posljedica činjenice da je zagrebački studij povijesti umjetnosti najstariji, osnovan 1877. godine, ujedno jedan od starijih u Europi. To je posljedica i činjenice da su alumni našeg Odsjeka pomogli u kreiranju većine tih studija ili i danas na njima predaju. Diseminacija znanja i širenje struke tako su već odavno postignuti, što je Odsjek za povijest umjetnosti pozicioniralo kao središnju povijesnoumjetničku instituciju u Republici Hrvatskoj. Nisu samo sveučilišta prihvatila naše programe već je iz jezgre Odsjeka proizašao i jedini naš Institut za povijest umjetnosti, kreiran prvo u sastavu Odsjeka, a potom i kao samostalan javni institut. Dodatno, Odsjek je kroz Fakultet još koncem 1970-ih godina bio suosnivač nastavnoga profila profesora likovne kulture, u suradnji s Akademijom likovnih umjetnosti (ALU); 1997. godine studiju restauracije pri ALU Odsjek je također bio suosnivač i sudjelovao u nastavi prvih desetak godina; koncem 1980-ih godina Odsjek je bio pokretač i suosnivač interdisciplinarnog i interfakultetskog studija Dizajna, koji je danas u okviru Arhitektonskoga fakulteta i na kojem povijesnoumjetničku grupu predmeta od osnutka do 2015. predaju nastavnici Odsjeka. Kroz Fakultet Odsjek je suosnivač i studija Krajobrazne arhitekture, koji se izvodi na Agronomskome fakultetu, na kojemu također predaju nastavnici Odsjeka. Jednako su tako nastavnici Odsjeka predavali na studiju Likovne kulture Pedagoškoga (danas Filozofskoga) fakulteta u Rijeci tijekom 1990-ih godina, pomažući pri ustrojavanju toga studija, a tako i na sveučilištima u Splitu, Dubrovniku i Mostaru.

Sve to nagnalo je Odsjek da ne živi na lovorikama prošlosti, već da stalno bude predvodnica unapređenja struke, metodologije poučavanja i znanstvenoga rada te da je u trajnu kreiranju novih, sve atraktivnijih mogućnosti studiranja.

ODSJEK ZA POVIJEST UMJETNOSTI DANAS

Odsjek za povijest umjetnosti danas se veličinom može svrstati u srednje velike. Godišnje upisuje 70 studenata, a još njih dvadesetak s ALU pohađa nastavu na Odsjeku. Broj nastavnika posljednjih se godina stalno kreće oko 25–30, ovisno o broju asistenata na projektima.

Na Odsjeku od 2000. godine djeluje i *Klub studenta povijesti umjetnosti* (KSPUFF) i od tada razvija područja svojega djelovanja te u najpozitivnijem smislu predstavlja nadopunu nastave i praktičnoga rada kao pripreme za rad u struci. Najvažniji su projekti KSPUFF-a *Kontrapost*, časopis studenata povijesti umjetnosti, *Kulturflux*, mrežni portal koji donosi zanimljive sadržaje i predstavlja odličnu platformu za likovnu kritiku i

Suvremene tehnologije: rezultati dobiveni termokamerom. Crkva sv. Stefana u Golubiću kod Knina, danas pravoslavna crkva. Termokamera je dokazala da se ispod nove žbuke nalaze ranosrednjovjekovni fragmenti skulpture s pleterima.

novinarsku praksu, vrlo uspješan *Međunarodni kongres studenata povijesti umjetnosti*, koji je dobra priprema za rad u znanosti, te *Praktikum*, suradnja naših studenata s ALU putem koje se studentima omogućava da se upoznaju s procesima izrade grafičkih tehnika, kao i drugim aspektima likovnih praksi.

Odsjek za povijest umjetnosti formira buduće povjesničare umjetnosti. No za razliku od nekad, kada je povijest umjetnosti bila tretirana kao „gospodska“ ili „salonska“ disciplina, kada je vladanje klasičnim povijesnoumjetničkim metodologijama bilo stvar prestiža, kada su veliki majstori struke znali začas prepoznati rukopis nekog slikara ili kipara, sitnoslikara ili zlatara, danas se povjesničar umjetnosti sreće sa sasvim drugačijim izazovima. Tako primjerice oni zaposleni u konzervatorskom odjelu nužno moraju imati spoznaje iz tehničkih znanosti – pitanja konstrukcije, korištenje određenih tipova žbuke u konzervaciji, djelovanje živog vapna, korištenje boja na žbukama različitih svojstava; oni u restauratorskim zavodima moraju se sretati s prirodnoznatvenim spoznajama, primjerice poznavati učinke kemijskih ili petrografskih analiza; sve te stvari doduše rade specijalisti tih disciplina, no dobar povjesničar umjetnosti nužno treba baratati barem osnovama. Još je i dobro kad se radi o poznatim stvarima, poznatim procesima. A što kad iskrsne posve nov problem? Primjerice posljednjih se nekoliko desetljeća počelo voditi računa o povijesnome pejzažu i njegovu rekreiranju, makar i virtualnom, prije negoli posve nestane ubrzanom izgradnjom. Kako ćemo ostaviti baštinu, iskaz našeg identiteta, budućim generacijama? Ili ćemo, zato što nismo educirani, pustiti da propadne, da se posve degradira? Iako se u Europi već dulje vrijeme raspravlja o tom problemu, još se nigdje on ne studira, istraživanja se provode različitim neujednačenim metodologijama i još su uvijek sporadična, Odsjek je dako reagirao. Nedavno je dovršen međunarodni projekt proveden u suradnji s nekoliko europskih sveučilišta koji je rezultirao silabom novoga diplomskog studija, „Menadžer povijesnog krajolika“, koji, kad prođe sve administrativne procedure, postaje prvi takav studij uopće. Proizlazi iz toga primjera i ključni zaključak: od znanosti koja ostaje u kabinetu i u prestižnim časopisima, u zatvorenosti struka u svoje znanstvene krugove, nema baš neke društvene koristi. Ono što je, barem po našem mišljenju, važno jest diseminirati, podijeliti znanja sa širom zajednicom za njezinu dobrobit.

To je jedan od razloga zašto su djelatnici Odsjeka za povijest umjetnosti prilično angažirani u javnome životu. Mnogi su bili i još su aktivni na Hrvatskome radiju, na Hrvatskoj televiziji, nekoć ponajviše u obrazovnome programu. Izložbe su jedan od ponajboljih vidova diseminacije znanja i približavanja baštine široj

publici, a članovi Odsjeka u pripremanju izložaba vrlo su aktivni. Kod terenskih istraživanja nužno se uspostavlja suradnja s lokalnom zajednicom, korisna kasnije kod očuvanja baštine i korištenja rezultata.

Povijest umjetnosti danas je na raskrižju. Klasična povijest umjetnosti sa svojim metodama svakako će opstati, jer su to fundamentalne metode naše struke. Ali izazovi tehnološkoga napretka nukaju na korištenje suvremenih tehnologija u istraživanju, jer su to alati koji omogućavaju brže i pouzdanije prikupljanje podataka za analizu. Vještine korištenja tih alata svi će studenti trebati savladati žele li raditi u europskome prostoru. Odsjek je i tu relativno brzo reagirao. Novi doktorski studij, koji je krenuo od akademske 2022/23. godine, uveo je radionice s upoznavanjem rada sa suvremenim tehnologijama. Ostaje nam da dočekamo još jednu reformu studija, pa da to uvedemo i na diplomsku razinu.

STUDIJSKI PROGRAM

Svakom budućem studentu Odsjek za povijest umjetnosti pruža mogućnosti studiranja na svim tri- ma razinama. Studij je podijeljen na trogodišnji prijediplomski studij, u kojem se stječu temeljna znanja struke, i dvogodišnji diplomski studij s usmjerenjima i modulima. U svakome semestru prijediplomskoga studija (osim prvoga semestra) pohađaju se dva obvezna predmeta i jedan izborni. Time je kroz obvezne predmete zadržana ranija struktura bazičnih predmeta koji kronološkim slijedom pružaju osnovni uvid kroz sva razdoblja povijesti umjetnosti. Istodobno je kroz izborne predmete studentima omogućeno stjecanje specijaliziranih znanja. Na taj način otvorena je mogućnost da se tijekom čitava studija proširuju znanja unutar osobnog interesnog područja. U svakome semestru studenti mogu birati između desetak izbornih predmeta. Nakon završena trogodišnjega prijediplomskoga studija studenti dobivaju diplomu prvostupnika/ prvostupnice humanističkih znanosti – smjer povijesti umjetnosti.

S obzirom na to da diploma prvostupnika nudi ograničene mogućnosti zapošljavanja većina studenata upisuje diplomski studij. Zbog prestižne pozicije zagrebačkoga Sveučilišta na diplomski studij našeg Odsjeka dolazi i značajan broj studenata koji su prijediplomski studij završili na drugim sveučilištima. U dvo- godišnjem diplomskom studiju, koji se može studirati dvopredmetno, ali i jednopredmetno, naglasak je na mogućnostima specijalizacije unutar struke. Sačinjavaju ga dva smjera: nastavnički i istraživački. Nastavni smjer ima težište na metodici izvođenja nastave jer priprema studente za rad u srednjim školama, a na zajedničkome studiju s Akademijom likovne umjetnosti i za nastavu u osnovnim školama. Unutar istraživačkoga smjera student se može opredijeliti za četiri modula: umjetnost antike i srednjeg vijeka, umjetnost renesanse i baroka, moderna i suvremena umjetnost te konzervatorski modul. Unutar odabranoga modula student se opredjeljuje za temu završnoga rada, obranom kojega stječe titulu magistra/magistre struke povijesti umjetnosti. Završetkom diplomskoga studija studenti stječu mogućnost zapošljavanja u znanosti, obrazovanju, konzervatorskim odjelima, muzejima i galerijama, arhivima i knjižnicama, u elektroničkim i tiskanim medijima, turističkim zajednicama, interpretacijskim centrima. Po završetku diplomskoga dijela studija studenti mogu upisati trogodišnji doktorski studij.

Novim programom nastojalo se naći što svrsishodniju ravnotežu između predavanja, seminarskih vježbi i terenske nastave. Terenska nastava podrazumijeva nastavu koja se održava na području Zagreba u muzejsko-galerijskim institucijama, na lokacijama spomenika arhitekture ili lokacijama javnih skulptura te nastavu kojom se studenti upoznaju s nacionalnom i internacionalnom likovnom baštinom na jednodnevnim ili višednevnim putovanjima.

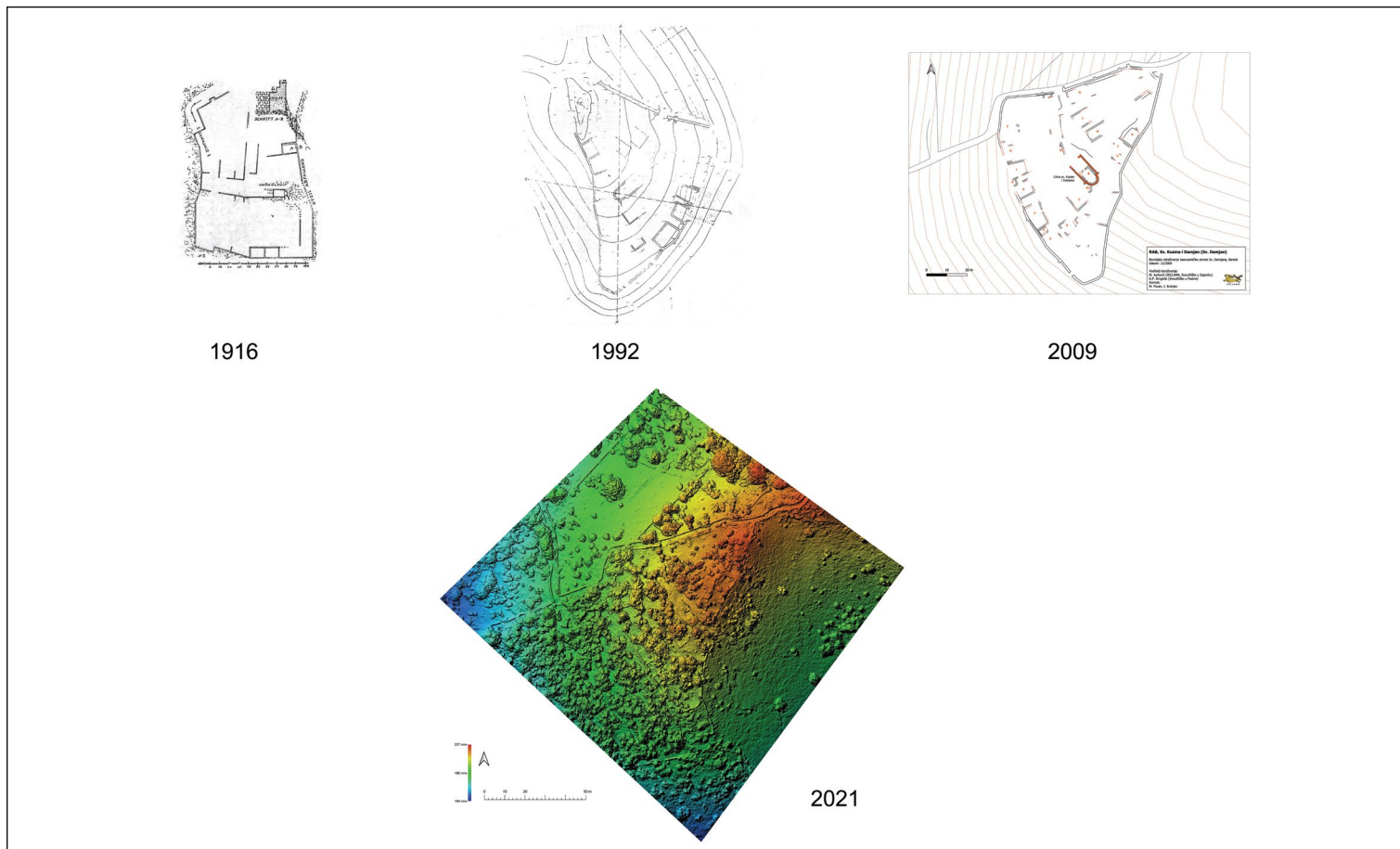

Terenska nastava Odsjeka u Beču, 2010.

Sve mogućnosti koje se otvaraju novim sustavom studiranja povijesti umjetnosti mogu biti korištene za što bolje i cjelovitije izučavanje, tumačenje i vrednovanje nacionalne baštine, kao i njezine integracije unutar europske povijesti umjetnosti.

Za edukacijske aktivnosti, ne samo prema novom programu nego i u odnosu prema tehnološkom napretku, nužno je modernizirati metodološke i tehnološke pristupe. Stoga su znanstvenoistraživački projekti na Odsjeku izuzetno važni. Promjene u tehničkom aspektu posebno su važne u posljednjim trima desetljećima s obzirom na prelazak na digitalnu tehnologiju, kao i gotovo podjednako radikalne promjene do kojih je došlo usvajanjem bolonjskoga sustava studiranja. Detektirane promjene otvaraju pitanja ključna za budući razvoj struke.

Nakon što je poslijediplomski studij bio sedam godina zatvoren (posljednji studenti bili su upisani 2016/17. godine), obnovljen je s novom koncepcijom i novim studijskim programom te je od akademske godine 2022/23. u funkciji pod nazivom „Doktorski studij povijesti umjetnosti, kulturne baštine i vizualne kulture“. Nova koncepcija doktorskoga studija privlači nove kandidate i ubrzo će početi donositi nove rezultate, važne za nova saznanja o neistraženim temama iz cjelokupne povijesti umjetnosti, ponajprije o onima koje se odnose na hrvatsku kulturnu baštinu. Iskorak koji je Odsjek napravio s doktorskim studijem uvođenjem suvremenih tehnologija u nastavni proces ključan je za budućnost.

Suvremene tehnologije: povijest istraživanja utvrde sv. Kuzme i Damjana u Barbatu na Rabu.

STRUKTURA ODSJEKA ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Da bi se studijski programi izveli, Odsjek je nužno strukturiran po katedrama, od kojih svaka pokriva određeni kronološki segment struke. Danas na Odsjeku postoji sedam katedara: Katedra za umjetnost antičke, kasne antike i ranog srednjeg vijeka, Katedra za umjetnost romanike i gotike, Katedra za umjetnost renesanse i baroka, Katedra za modernu umjetnost i vizualne komunikacije, Katedra za zaštitu kulturne baštine, Katedra za teoriju likovnih umjetnosti i Katedra za metodiku nastave povijesti umjetnosti. Tako oblikovane katedre nastale su 2001. reorganizacijom prethodnih.

Katedru za umjetnost antičke, kasne antike i ranog srednjeg vijeka od osnutka 2001. vodi Miljenko Jurković. Na Katedri djeluju Dino Milinović, Nikolina Maraković, Tin Turković, Maja Zeman i Filip Lovrić. Kratko su na Katedri djelovali znanstveni novaci Iva Marić, Ivan Basić, Josipa Lulić, Ivor Kranjec, Palmira Krleža i Jelena Behaim.

Katedru za umjetnost romanike i gotike vodi Predrag Marković, a na njoj djeluju Ana Marinković, Ana Munk i Ivana Tomas.

Katedru za umjetnost renesanse i baroka vodi Sanja Cvetnić, a na njoj djeluju Dubravka Botica, Danko Šourek i Tanja Trška.

Katedru za modernu umjetnost i vizualne komunikacije vodi Dragan Damjanović, a na njoj djeluju Lovorka Magaš Bilandžić i Patricia Počanić.

Na Katedri za zaštitu kulturne baštine, koju vodi Zlatko Jurić, danas rade Marko Špikić i Franko Ćorić.

Katedru za teoriju likovnih umjetnosti vodi Jasna Galjer, a na njoj djeluje Luja Šimunović.

Katedru za metodiku nastave povijesti umjetnosti naizmjenice vode Jasmina Nestić i Josipa Alviž.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD

Znanstvena istraživanja članova Odsjeka realiziraju se na vrlo različite načine i kroz izuzetno raznolike izvore financiranja, prateći time i povijesni razvoj Odsjeka. Prvi je počeo Artur Schneider između dva svjetskih ratova, popisujući sistematski umjetnička djela na pojedinim područjima, zapravo kreirajući prvu povijesnoumjetničku topografiju za potrebe JAZU (danas HAZU). Godine 1961. Grgo Gamulin i Milan Prelog u okviru Odsjeka osnovali su Institut za povijest umjetnosti i time kreirali institucionalni okvir za znanstvena istraživanja. Od tada pa do 1990-ih godina sva su se istraživanja radila pri Institutu. Institut je mijenjao pravni položaj, sve dok se 1991. nije odvojio od Sveučilišta i postao javni institut. Od 1990-ih godina članovi Odsjeka istraživanja provode pri matičnoj instituciji, prvo kroz projekte Ministarstva znanosti i obrazovanja, a potom Hrvatske zaklade za znanost. Na Odsjeku se 1990-ih godina izvodilo šest znanstvenoistraživačkih projekata, u kojima su sudjelovali ne samo svi nastavnici Odsjeka već i mnogi stručnjaci iz Instituta, kao i iz drugih hrvatskih institucija. Projekti se postupno raslojavaju, polako se napuštaju mega-projekti koji pokrivaju cijelu zemlju ili pak cijelo jedno kronološko razdoblje. Kreće se dubinski analitički u pojedine probleme.

Članovi Odsjeka vodili su i kompetitivne međunarodne projekte, jedan FP6 i jedan ERC. Među međunarodnima je i nekoliko projekata Erasmus KA2, kojih su voditelji članovi Odsjeka. Raznolikost izvora financiranja prilično je velika, a jedan od ključnih je Ministarstvo kulture, uz koje možemo pridodati i Ministarstvo turizma, razne institucije lokalnih zajednica te, završno, razne bilateralne projekte i projekte institucijske potpore Fakulteta.

Veza između istraživačkoga rada i javnosti realizira se pak kroz brojne projekte izložaba, znanstvenih sinteza međunarodnog ili nacionalnog karaktera, monografskih studija ili retrospektiva o pojedinom umjetniku. Rezultati znanstvenih istraživanja nisu samo katalozi izložaba već brojne monografije, sinteze, članci publicirani u inozemstvu. Rad na izložbama (koje su nerijetko rezultat znanstvenih istraživanja), objavljivanje monografija i sudjelovanje u dokumentarnim filmovima, kao i nastupi u javnim medijima, predstavljaju dio rezultata predana rada u struci. Rezultati istraživanja i interpretacije odsječkih (kao i svih ostalih) povjesničara umjetnosti prisutni su u prezentaciji, tumačenju i afirmaciji nacionalne kulturne baštine pred domaćom i međunarodnom javnošću. Tu su i brojna sudjelovanja na znanstvenim i stručnim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu te objavljivanje brojnih studija u zbornicima s tih skupova. Aktivnosti članova našeg Odsjeka iznimno su brojne te izgleda kao da živimo u vremenu u kojemu se ritam znanstvene i stručne produkcije neprestano ubrzava.

ZAJEDNIČKE
KULTURNE
BAŠTINE
ARS ET VIRTUS
8 HRVATSKA 0 MAĐARSKA 0
GODINA
ZAJEDNIČKE
KULTURNE
BAŠTINE
ARS ET VIRTUS
8 HRVATSKA 0 MAĐARSKA 0
GODINA
ZAJEDNIČKE
KULTURNE
BAŠTINE
ARS ET VIRTUS
8 HRVATSKA 0 MAĐARSKA 0
GODINA
ZAJEDNIČKE
KULTURNE
BAŠTINE

Izložbe kao ključni dio djelatnosti Odsjeka. Lijevo: Škrinja sv. Šimuna u opatiji Fontevraud za izložbu Europa u doba Anžuvina, 2001. Desno: Ars et virtus – Hrvatska – Mađarska. 800 godina zajedničke kulturne baštine, katalog.

MEĐUNARODNI ISTRAŽIVAČKI CENTAR ZA KASNU ANTIKU I SREDNJI VIJEK

MIC za kasnu antiku i srednji vijek (IRCLAMA) posebna je sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. Njezino djelovanje međutim toliko povezano sa znanstvenim djelatnostima Odsjeka za povijest umjetnosti da je nemoguće promatrati ih odvojeno. Osim toga, osnivači su Centra s našega Odsjeka. Centar je osnovan 1993. godine Odlukom rektora Marijana Šunjića, a na poticaj Miljenka Jurkovića, uz svesrdnu pomoć akademika Igora Fiskovića s našega Odsjeka i profesora emeritusa Nikole Jakšića sa Sveučilišta u Zadru, tada pomoćnika ministrice kulture. Centar je osnovan u jeku Domovinskoga rata u trenucima kada je trebalo našim inozemnim kolegama pojasniti situaciju, a mi smo to odlučili napraviti kroz spomeničku baštinu, koja je tada bila nemilice uništavana od agresora. Osnovni je zadatak bio popuniti bjeline na svim povijesnim i povijesnoumjetničkim kartama Europe, barem za starija razdoblja, primjerice za srednji vijek. Hrvatska, percipirana u široj političkoj zajednici, uvijek je gurana u bizantski svijet, tako da osim nekoliko vrhunskih spomenika antike, ranosrednjovjekovnoga Sv. Donata u Zadru ili naših umjetnika *gastarbajtera* renesanse i baroka Hrvatska nije bila percipirana kao dio zapadnoga kulturnoga kruga. Taj je osnovni zadatak riješen u vrlo kratku vremenu, a Centar je razvio svoje djelatnosti, koje ćemo samo ukratko nabrojiti. Svake godine održava se međunarodni simpozij koji okuplja najbolje svjetske medieviste i koji je 2023. doživio svoje

MIC za kasnu antiku i srednji vijek, međunarodna radionica projekta HILAR.

30. izdanje. Kroz bilateralne sporazume održavaju se dugoročna arheološka istraživanja odabranih hrvatskih lokaliteta svjetskoga značaja, u suradnji s institucijama iz Francuske, Švicarske, Italije i Španjolske. Izdavačka je djelatnost Centra pozamašna: međunarodni znanstveni časopis *Hortus Artium Medievalium* (od 1995. godine, ur. M. Jurković), 28. broj već je tiskan, a brojevi 29. i 30. u pripremi su; serija *Dissertationes et Monographiae* trenutno je na 20. broju, a nosi monografske obrade važnih svjetskih spomenika ili zbornike radova tiskanih u čast velikanima naše struke; serija *Corpus Architecturae Religiosae Europaeae* rezultat je velika paneuropskoga projekta započetoga 2001. godine (koordinatori M. Jurković, †N. Duval, G.-P. Brogiolo); nakon desetljetnih metodoloških priprema tiskan je pilot-volumen s materijalom iz padovanske regije, a trenutno ubrzano izlaze knjige u suradnji s Vatikanom o rimskoj arhitekturi – izašao prvi volumen, drugi je u tiskari, a treći u pripremi.

Koliko je djelatnost Centra povezana s Odsjekom za povijest umjetnosti i Filozofskim fakultetom, govori i činjenica da je biblioteka Centra, najbolja specijalizirana medievistička biblioteka, nakon preseljenja iz Motovuna u Zagreb bila stacionirana pri Odsjeku za povijest umjetnosti, a godine 2024. odlukom rektora Sveučilišta u Zagrebu Stjepana Lakušića preseljena kao trajna posudba u Knjižnicu Filozofskoga fakulteta, na usluzi svim hrvatskim medievistima i široj publici.

Druga izuzetno važna činjenica jest da je Centar poligon terenske nastave i stručne prakse studentima Odsjeka za povijest umjetnosti, sporadično i studentima arheologije i povijesti, kao i studentima iz partnerskih europskih zemalja. Na tim terenima studenti u prisutnosti eminentnih europskih stručnjaka stječu vještine koje na redovnome studiju ne mogu dobiti. Radionice koje pak proizlaze iz međunarodnih projekata mjesto su susreta naših studenata i onih iz drugih europskih zemalja, kojima stručnjaci različitih profila prenose vještine bez kojih je nezamisliv rad u struci u 21. stoljeću.

OD STOLICE (KATEDRE) DO ODSJEKA – POVIJESNI PREGLED

Odsjek za povijest umjetnosti osnovan je 1877. godine, samo tri godine nakon utemeljenja modernoga Mudroslovnoga (Filozofskoga) fakulteta (Jurković 1998, Jurković i Dulibić 2022). Etape razvoja duge povijesti Odsjeka međusobno su jasno odijeljene.

Prvo, prilično dugo razdoblje na *Stolici za povijest umjetnosti i klasičnu umjetničku arheologiju* trajalo je punih četrdeset godina. Izidor Kršnjavi postavljen je za profesora rješenjem o imenovanju od 21. studenoga 1877. Predavanja je započeo u ljetnome semestru, 11. ožujka 1878, nastupnim predavanjem „O značenju povijesti i arheologije umjetnosti“. Svoju viziju realizirao je doista kao javna osoba. Oživio je djelovanje Društva umjetnosti (1879), godine 1880. osnovao je Muzej za umjetnost i obrt, a 1882. godine Obrtnu školu, osnovao je i *Glasnik Društva za umjetnost i umjetni obrt* (1886) te *Nastavni vjesnik* (1892). Držao je nastavu i klericima u Sjemeništu, u samostanu milosrdnica, Preparandiji, Višoj djevojačkoj školi, Djetićkom društvu. Ključno za dobro funkcioniranje Katedre bilo je postavljanje Kršnjavoga za prvoga kustosa Galerije starih majstora 1883. godine, što je pak bila vizija Josipa Jurja Strossmayera. Ta su dvojica protagonista odredila sudbinu sveučilišne nastave povijesti umjetnosti, začetke znanstvenih istraživanja, no ponajviše, javnim svojim djelovanjem, sudbinu kulture općenito (Damjanović 2022).

Prije prisilnog odlaska u mirovinu Kršnjavi je, koristeći svoju ministarsku poziciju, Zakonskim aktom 1893. godine osnovao Arheološki zavod Mudroslovnoga fakulteta, učinivši tako prvi korak u odvajanju arheologije od povijesti umjetnosti. Iste godine postavio je Kršnjavi Josipa Brunšmida za kustosa u Arheološkom odjelu Narodnoga muzeja u Zagrebu, koji je odmah po doktoratu imenovan ravnateljem tog Odjela. Ubrzo potom, 1896. godine, J. Brunšmid biran je za izvanrednoga profesora *klasične arheologije*. Od tada su, dakle, dvije struke i formalno razdvojene.

Kršnjavi se na Sveučilište vraća 1897. kao redoviti profesor te nastavlja raditi do umirovljenja 1918. godine. Tada je predavao predmet *Povijest umjetnosti i kulture* na istoimenoj katedri.

Počeci studija povijesti umjetnosti izniknuli su iz bečke škole povijesti umjetnosti, Kršnjavi je bio bečki đak, učenik Eitelbergerov, a bečka je škola bila tada smatrana najnaprednijom u teorijskoj podlozi (Jirsak 2008). Konceptualno, slijedio je naslijeđe bečke škole, ali u znanosti i nastavi ipak nije u potpunosti prihvatio taj model, preuzevši i suvremena pozitivistička kretanja. Najveća zasluga koja mu se može pripisati jest prosvjetiteljski duh, zahvaljujući kojemu je istovremeno osnovao čitav niz kulturnih ustanova, približavao povijest umjetnosti i umjetnost općenito široj publici, upravo tako osmišljavajući i svoju edukacijsku aktivnost.

Druga faza razvoja Odsjeka jest međuratno razdoblje. *Katedra* 1928. godine postaje *Seminar za povijest umjetnosti*. Protagonist je tog razdoblja Artur Schneider, kojemu se u nastavi pridružuju Petar Knoll i Željko Jiroušek, dok su starija povijesnoumjetnička razdoblja pokrivali profesori arheologije Josip Brunšmid i Viktor

Protagonisti u prvih sto godina Odsjeka. Osnivači: Josip Juraj Strossmayer i Izidor Kršnjavi. Međurađe: Artur Schneider (crtež J. Miše). Nakon Drugoga svjetskog rata: Grgo Gamulin i Milan Prelog.

Hoffiler, nastavljajući tako povezanost dviju struka. Promjene nastale u tom razdoblju krucijalne su za razvoj visokoškolske nastave i za znanstvenu djelatnost u povijesti umjetnosti. Schneider je bio ne samo nastavnik već i upravitelj Grafičke zbirke Sveučilišne knjižnice (1919), tajnik Hrvatskog glazbenog zavoda, a od 1928. ravnatelj Strossmayerove galerije.

Godine 1928. osnovana je i knjižnica Seminara, što je bitno utjecalo na kvalitetu studija, s obzirom na činjenicu da tada još nisu postojali projekcijski aparati, pa se spomenička građa ilustrirala direktno iz knjiga. Osnovan je i klub studenata, u okviru kojega su studenti organizirali učenje jezika te kupovali knjige za novac koji su dobivali od polaznika takovih jezičnih tečajeva, a koje Seminar nije mogao nabaviti.

Schneiderove zasluge za struku doista su brojne. Osim što je formirao knjižnicu, može se smatrati rođonačelnikom zagrebačke škole povijesti umjetnosti, čiji su alumni zauzeli praktički sve službe u institucijama kulture, a potom i na Fakultetu. Ključno je međutim što je tek sa Schneiderom počeo sustavan znanstveni rad. Utemeljitelj je niza istraživačkih područja unutar struke: prvi sustavni katalozi umjetničkih djela, doslovce prva umjetnička topografija. Javno njegovo djelovanje ogleda se u pripremi mnogih izložaba popraćenih katalozima u kojima se ogledalo kritičko preispitivanje atribucija. Njegov suradnik P. Knoll u javnome je životu nastupao u novinama ističući probleme zagrebačkog urbanizma s konzervatorskog gledišta (Špikić 2022).

Prijelazno razdoblje za vrijeme Drugoga svjetskog rata dovodi novu ekipu: Josip Matasović, Antun Bauer, Ivan Bach. Tada se u konceptu studija događaju promjene s naglaskom na provincijsku umjetnost, primijenjenu umjetnost te probleme muzeologije i zaštite.

Prvo porađe doba je reorganizacije studija. Seminaru se priključuju redom Grgo Gamulin, Milan Prelog, Zdenko Vojnović, Tihomil Stahuljak, Marcel Gorenc. Godine 1950-e jesu godine promjena: osniva se fotolaboratorij, terenska nastava postaje sastavni dio studija, Z. Vojnović uvodi Muzeologiju, dolaze novi nastavnici, Radoslav Putar i Vera Horvat-Pintarić, nešto kasnije i Radovan Ivančević. Na 80. godišnjicu osnutka Seminar postaje Odsjek (1958).

Ključni protagonisti 1950-ih, 1960-ih i 1970-ih godina svakako su Gamulin i Prelog. Uspostavili su prve katedre na Odsjeku, reformirali studij, osnovali Institut za povijest umjetnosti. Odsjek se povećava: 1960-ih

pristižu Marija Planić-Lončarić, Božidar Gagro, Tonko Maroević, Jadranka Damjanov i Vladimir Marković, a 1970-ih Igor Fisković i Zvonko Maković.

Uspostava prvih katedara na Odsjeku bila je ponajviše rezultat personalnih mogućnosti. Početno su osnovane tri katedre: Katedra za povijest umjetnosti starog vijeka (voditelj Marcel Gorenc), Katedra za opću i nacionalnu povijest umjetnosti srednjeg vijeka (voditelj Milan Prelog) i Katedra za opću i nacionalnu povijest umjetnosti novog vijeka (voditelj Grgo Gamulin). No već 1966. katedre se konceptijski potpuno mijenjaju, tako da su od postojećih stvorene dvije: Katedra za opću povijest umjetnosti (Gamulin) i Katedra za nacionalnu povijest umjetnosti (Prelog), a Vera Horvat-Pintarić 1967. godine pokreće treću, Katedru za teoriju vizualnih umjetnosti, koja je 1971. promijenila ime u Katedra za vizualne komunikacije, dizajn i teoriju umjetnosti.

Inovacije pokazuju smjer u kojem nastavni proces kreće. Prisjetimo se da je već 1951. godine M. Prelog uveo terensku nastavu za studente povijesti umjetnosti; 1958. pokrenuo je predmet *Teorija likovnih umjetnosti*, koji je te godine i predavao; uveo je i *Ikonologiju*, koju izvodi s R. Ivančevićem; V. Horvat-Pintarić započinje s predmetom *Umjetnost i vizualna percepcija*. Metodika povijesti umjetnosti, iako se i ranije predavala, postaje sustavno vođen predmet dolaskom J. Damjanov 1965. godine. Fotolaboratorij, koji je vodio Krešimir Tadić, neizmjerljivo je unaprijedio nastavu i znanstvenoistraživački rad.

U svrhu promicanja i sustavne organizacije znanstvenoga rada osnovali su Gamulin i Prelog (uz Duju Rendića Miočevića s Odsjeka za arheologiju) 26. siječnja 1961. Institut za povijest umjetnosti i arheologiju Filozofskoga fakulteta. Institut je mijenjao koncepciju i naziv nekoliko puta do 1991. godine, kada se izdvaja iz Sveučilišta i postaje javni institut, no to nije smanjilo intenzitet znanstvene suradnje s Odsjekom.

U dobroj tradiciji Odsjeka i Gamulin i Prelog javno su djelovali. Gamulin je bio na funkciji Načelnika Odjela za kulturu i umjetnost u Ministarstvu prosvjete, suosnivač Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske (1953) i Nacionalne sekcije međunarodnog udruženja likovnih kritičara (AICA). Prelog je među ostalim uveo temelje u analizi i vrednovanju povijesnih i urbanih jezgri, dodatno povezujući istraživački proces s javnim angažmanom u izradi urbanističkih planova. Dijapazon javnog djelovanja upotpunio je aktivnostima od zaštite spomenika kulture do diseminacije znanja nizom radijskih i TV-emisija.

Sljedeća razvojna etapa Odsjeka počinje reformama. Nakon uvođenja dvopredmetnoga studija bazirana na kronološki ustrojenim predmetima (1977/78) uslijedila je reforma koja uvodi priličnu slobodu u izbornosti i kreiranju vlastita kurikula (1997/98), da bi završilo bolonjskom reformom (2004/05).

Promjenu programa studija prati i promjena katedara. Akademske godine 1977/78. novouspostavljeni sustav katedara jest ovaj: Katedra za povijest umjetnosti starog vijeka, Katedra za povijest umjetnosti srednjeg vijeka, Katedra za povijest umjetnosti novog vijeka, Katedra za nacionalnu povijest umjetnosti, Katedra za vizualne komunikacije i dizajn te Katedra za metodiku nastave povijesti umjetnosti. Takvim ustrojem započinje i novo razdoblje Odsjeka.

U novome programu nalazimo jasnije strukturirane predmete i daljnji kontinuitet u odvojenosti svjetske povijesti umjetnosti od umjetnosti na domaćem tlu. Novi predmeti *Vizualne komunikacije*, *Dizajn* i *Urbanizam* pratili su suvremene tendencije na europskim i američkim sveučilištima.

Sastav Odsjeka mijenja se mnogim odlascima što u mirovinu što na druga radna mjesta (M. Prelog, T. Stahuljak, Ž. Jiroušek, M. Planić-Lončarić, B. Gagro, honorarni suradnik Ž. Košćević), a zapošljavaju se novi

Tradicionalna večera Odsjeka između Božića i Nove godine, 2010.

ljudi: Predrag Vuković, Ivo Maroević, Krunoslav Kamenov, Miljenko Jurković, Predrag Marković, Milan Pelc, Nada Grujić, Krešimir Oremović, Frano Dulibić.

Od 1970-ih do 1990-ih godina nositelji studija svakako su bili Vera Horvat-Pintarić i Radovan Ivančević, a uz njih su bili Igor Fisković, Vladimir Marković, Ivo Maroević te povjesničari Petar Selem i Mate Suić. V. Horvat-Pintarić pokrenula je 1967. Katedru za vizualne komunikacije i dizajn, što je bio pionirski pothvat na ovim prostorima, Katedra je bila među prvim katedrama te vrste na svijetu. Njezin pristup angažiranoj umjetnosti, političkom plakatu i kiču objavljen u knjizi *Od kiča do vječnosti* (1979) bio je i predmet predavanja na različitim kolegijima, a uvodila je i nove teme na studij povijesti umjetnosti, poput stripa ili televizije. R. Ivančević osim rada na Odsjeku ostavio je značajan trag serijom edukativnih element-filmova, dokumentarnim filmovima te javnim istupima u medijima u kojima je beskompromisno branio interese struke, kao što je to činio i funkcijom predsjednika Društva povjesničara umjetnosti (1991–2002). Z. Maković također u medijima često zastupa interese struke, a od 2014. do 2022. godine bio je predsjednik Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske. J. Damjanov zajedno s M. Prelogom uspjela je uvesti, pa osamostaliti predmet *Likovna umjetnost* u srednjoškolsko obrazovanje. Za potrebe nastave objavila je srednjoškolske udžbenike *Likovna umjetnost I* (1971) i *Likovna umjetnost II* (1972), koji su izdani u preko 30 izdanja i prevedeni na nekoliko jezika te su na njima odgojene brojne generacije. Knjiga I. Maroevića *Uvod u muzeologiju* (1993) temeljni je udžbenik za to područje

ne samo u nas nego se koristi i u svijetu. Iz te su generacije čak tri člana HAZU: V. Horvat-Pintarić, V. Marković i I. Fisković.

S novom reformom 1997/98. studij povijesti umjetnosti kreće po novom programu, organiziranom kao spoj obveznih i izbornih kolegija. Zadržana je dotadašnja struktura predmeta po kronološkim razdobljima, ali se najveći dio nastave pokriva izbornim kolegijima, tako da se studenti od početka studija mogu opredjeljivati i tijekom studija specijalizirati. S takvim, prilično otvorenim programom Odsjek se počeo usklađivati s paralelnim studijima u svijetu, počeo misliti o zahtjevima struke u nadolazećem mileniju i nadasve je anticipirao promjenu koju će uskoro donijeti tzv. bolonjski sustav studiranja. Tu je promjenu programa ubrzo pratila i nova struktura katedara, kao i niz personalnih promjena.

Novi je studijski program, s velikom izbornosti, omogućavao otvaranje čitava niza novih kolegija i šire nje edukacijske ponude Odsjeka. Istovremeno otvorili su se novi putovi zapošljavanja, uglavnom preko projekata, za niz znanstvenih novaka. Upravo krajem milenija i početkom novoga dogodila se poprilična smjena generacija. Otišli su tko u mirovinu tko na drugo radno mjesto V. Horvat-Pintarić, R. Ivančević, J. Damjanov, V. Marković, K. Oremović, K. Kamenov, P. Vuković. Gotovo istovremeno kreće serija zapošljavanja: Ivan Bogavčić, Zlatko Jurić, Dubravka Botica, Marko Špikić, Sanja Cvetnić, Jasenka Gudelj, Dino Milinović, Nikolina Maraković, Jasna Galjer, Dragan Damjanović, Franko Ćorić. Drugi se velik val kadrovskih mijena događa upravo u godinama oko uvođenja bolonjskoga sustava studiranja. Odlaze N. Grujić, I. Maroević, Z. Maković i I. Fisković, a od tada je na Odsjek pristiglo čak 20 novih djelatnika.

IZAZOVI NOVOG DOBA

Tijekom gotovo sto i pedeset godina svoje povijesti Odsjek za povijest umjetnosti nastojao se prilagođavati novim pristupima istraživanjima, novim metodama i načinima interpretiranja, kao i prenošenju znanja i vještina u nastavnome procesu, pa to čini i danas. Studijski se programi mijenjaju, kako konceptijski tako i sadržajno. Brze tehnološke promjene utječu i na metode istraživanja i na metode poučavanja. Nakon revolucionarnih promjena koje je donijela digitalizacija 2023. godina obilježena je snažnim prodorom masovna korištenja umjetne inteligencije (AI), što u velikoj mjeri utječe na zadavanje seminarskih zadataka studentima. Živimo u vremenu u kojem je potrebno neprestano preispitivati smjer u kojem će Odsjek za povijest umjetnosti u budućnosti nastojati odgovarati na nove metode i pristupe istraživanjima, na identitet naše struke, kao i društvene potrebe za novim stručnjacima iz područja povijesti umjetnosti. Pozornost posebno treba obratiti s obzirom na promjene u načinima komuniciranja, a one se najviše događaju u komunikaciji slikom, odnosno u vizualnim komunikacijama. Jedan od potencijalnih načina prilagodbe mogao bi biti da Odsjek proširi studijski program, kao i ime – u Odsjek za povijest umjetnosti i vizualne komunikacije.

Djelatnici Odsjeka vode znanstvene projekte ili sudjeluju u radu na njima, a ti projekti važni su za timski rad manjih skupina istraživača povezanih određenim geografskim područjem, razdobljem ili temom. Izdavačka aktivnost Odsjeka odnedavno je obogaćena i dogovorom o suizdavaštvu znanstvenoga časopisa *Peristil*, u suradnji s Društvom povjesničara umjetnosti Hrvatske. Važan segment djelovanja zaposlenika Odsjeka za povijest umjetnosti jesu i izložbe. Rad na izložbama vrlo često je rezultat prethodnih znanstvenih istraživanja, što znači da se osim radu na postavu izložbe posebna pozornost posvećuje obradi građe u katalogu, koji ostaje kao trajan dokument. Izložbe, zajedno s tekstovima u katalogu, kataloškim jedinicama, referentnom građom i bibliografijama, predstavljaju doprinos struci, a istodobno su krajnji rezultat koji je

na takav način predstavljen najširoj javnosti. Osim toga rezultati povijesnoumjetničkih istraživanja članova Odsjeka vidljivi su u monografijama, znanstvenim časopisima i zbornicima sa znanstvenih skupova, koji su često međunarodnog karaktera. Gotovo da se svakog tjedna dogodi da netko od članova Odsjeka sudjeluje u javnom predstavljaju neke publikacije, otvorenju izložbe, televizijskim emisijama posvećenima kulturi ili dokumentarnim filmovima. Takva aktivnost nastavit će se i dalje, bez obzira na smjenu generacija koja će transformirati Odsjek u idućih nekoliko godina, u kojima će odlaskom u mirovinu Odsjek napustiti osam članova.

Smjena generacija predstavljat će dodatan izazov mlađim generacijama na Odsjeku, kao i novim kolegicama i kolegama koji će tek doći na Odsjek. Permanentno uvođenje novih metoda ili pristupa istraživanjima i poučavanju zahtjevno je, ali i nužno ako želimo opstati kao struka i vlastitim djelovanjem dokazivati da naš rad ima smisla jer konstantno transformira sliku naše likovne kulture, koja čini velik dio cjelokupne kulturne baštine i našeg identiteta.

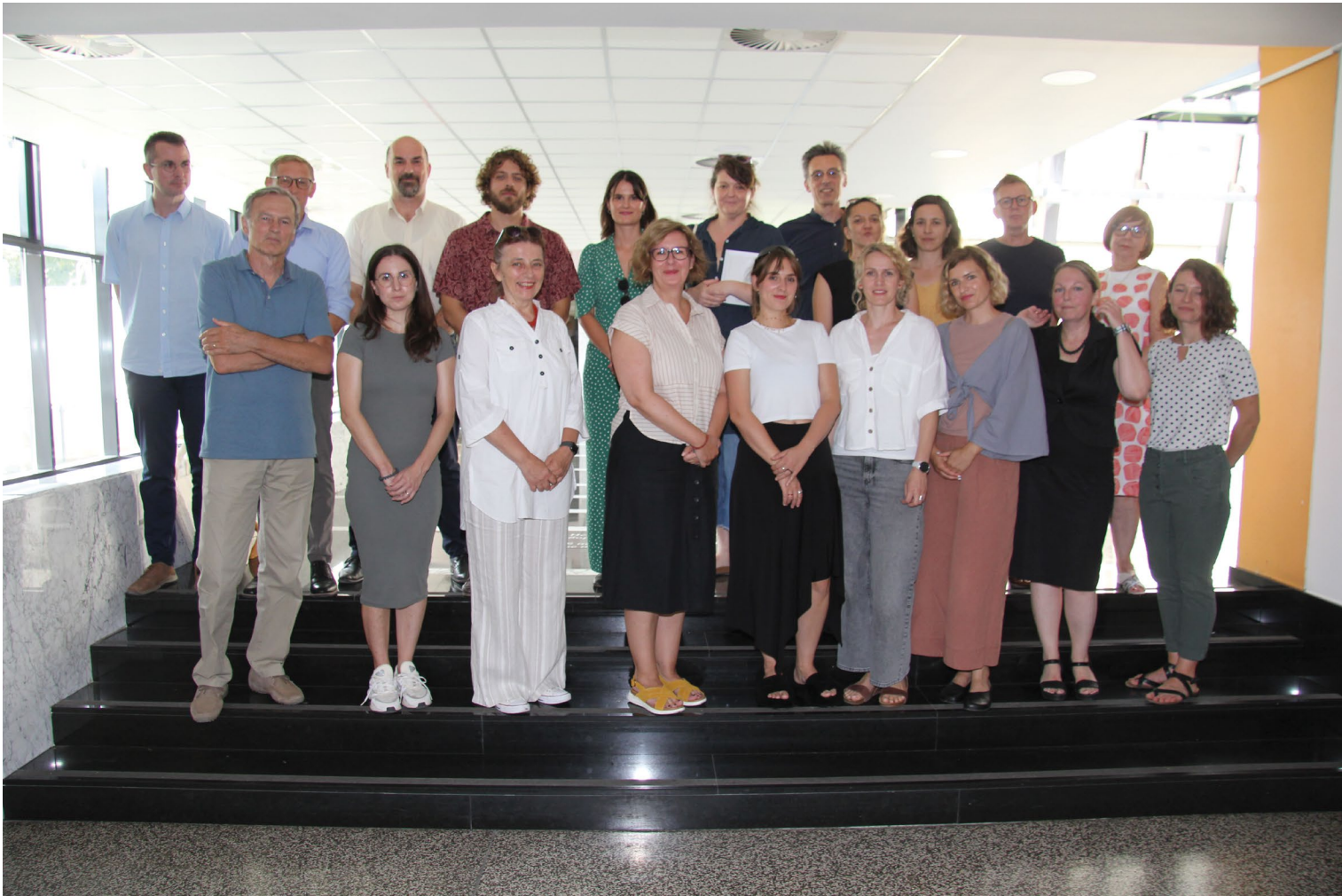
Ukratko, zadaci pred nama su jasni. Budućnost struke u iskoraku je prema korisnicima, kroz participativne projekte očuvanja baštine, u iskoraku prema novim programima poput „Menadžera povijesnog krajo- lika“, u prihvaćanju suvremenih tehnologija, koje trebaju postati alat svakom diplomiranom povjesničaru umjetnosti. Na dobru smo putu.

Miljenko Jurković
Frano Dulibić

LITERATURA

- Damjanović, D. Na tragu Rudolfa Eitelbergera – Biskup Strossmayer i osnivanje Stolice za povijest umjetnosti i klasičnu umjetničku arheologiju na Mudroslovnome fakultetu u Zagrebu, Botica, D.; Jurković, M. (ur.). *Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Zagreb: FF press, 2022, 73–92.
- Jirsak, L. *Izidor Kršnjavi und die Wiener Schule der Kunstgeschichte*. Zagreb: Matica hrvatska, 2008. Dostupno i na: <https://www.matica.hr/media/knjige/izidor-kršnjavi-und-die-wiener-schule-der-kunstgeschichte-994/pdf/libuse-jirsak-izidor-kršnjavi-und-die-wiener-schule-der-kunstgeschichte-vollstandige-textfassung-pdf.pdf> (7. 7. 2024).
- Jurković, M. Odsjek za povijest umjetnosti. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 137–150.
- Jurković, M.; Dulibić, F. Nastava povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu – nekoć, danas, sutra – u povodu 140. godišnjice. Botica, D.; Jurković, M. (ur.). *Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Zagreb: FF press, 2022, 21–72.
- Špikić, M. Rasprave sveučilišnog učitelja Knolla o očuvanju starog Zagreba. Botica, D.; Jurković, M. (ur.). *Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Zagreb: FF press, 93–112.
- Zbornik radova sa skupa 140 godina podučavanja povijesti umjetnosti na Sveučilištu u Zagrebu*. Botica, D.; Jurković, M. (ur.). Zagreb: FF press, 2022.

Djelatnici Odsjeka za povijest umjetnosti

DJELATNI

ALVIŽ, Josipa (Brežice, Slovenija, 1980) (2008) 2008. znan. novakinja – asist., 2015. viša asist., 2019. doc.

BOTICA, Dubravka (Zagreb, 1976) (1999) 1999. znan. novakinja, 2000. asist., 2003. znan. asist., 2007. viša asist., 2010. doc., 2015. izv. prof., 2021. red. prof.

CANJEK, Luka (Zagreb, 1992) (2022) 2022. tajnik Odsjeka za povijest umjetnosti.

CVETNIĆ, Sanja (Zagreb, 1961) (2000) 2000. viša asist., 2001. doc., 2005. izv. prof., 2009. red. prof., 2014. red. prof. u trajnom izboru.

ĆORIĆ, Franko (Metković, 1976) (2004) 2004. asist., 2010. viši asist., 2015. doc., 2021. izv. prof.

DAMJANOVIĆ, Dragan (Osijek, 1978) (2003) 2003. asist., 2007. viši asist., 2009. doc., 2014. izv. prof., 2019. red. prof.

DULIBIĆ, Frano (Zagreb, 1961) (1993) 1993. asist., 1993. znan. asist., 2003. doc., 2010. izv. prof., 2016. red. prof., 2022. red. prof. u trajnom izboru.

- GALJER, Jasna (Bjelovar, 1959) (2000) 2000. asist., 2001. viša asist., 2002. doc., 2008. izv. prof., 2014. red. prof., 2019. red. prof. u trajnom izboru.
- JURIĆ, Zlatko (Zagreb, 1959) (1998) 1998. asist., 2000. doc., 2006. izv. prof., 2011. red. prof., 2017. red. prof. u trajnom izboru.
- JURKOVIĆ, Miljenko (Zagreb, 1958) (1983) 1983. asist. pripravnik, 1985. stručni suradnik, 1985. znan. asist., 1991. doc., 1997. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.
- LOVRIĆ, Filip (Zagreb, 1994) (2020) 2020. asist.
- MAGAŠ BILANDŽIĆ, Lovorka (Zagreb, 1981) (2006) 2006. asist., 2012. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
- MARAKOVIĆ, Nikolina (Zagreb, 1974) (2001) 2001. asist., 2009. viša asist., 2010. doc., 2017. izv. prof., 2024. red. prof.
- MARINKOVIĆ, Ana (Zagreb, 1972) (2007) 2007. znan. novakinja, 2013. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.
- MARKOVIĆ, Predrag (Pula, 1961) (1989) 1989. asist., 1995. znan. asist., 2002. viši asist., 2003. doc., 2009. izv. prof., 2023. red. prof.
- MILINOVIĆ, Dino (Zagreb, 1959) (2001) 2001. asist., 2002. viši asist., 2003. doc., 2009. izv. prof., 2020. red. prof.
- MUNK, Ana (Zagreb, 1960) (2008) 2008. doc., 2017. izv. prof., 2024. red. prof.
- NEŠTIĆ, Jasmina (Novi Sad, Srbija, 1979) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.
- POČANIĆ, Patricia (Rijeka, 1991) (2019) 2019. asist.
- ŠIMUNOVIĆ, Luja (Zagreb, 1992) (2022) 2022. asist.
- ŠOLA, Jana (Zagreb, 1980) (2013) 2013. tajnica Odsjeka za povijest umjetnosti.
- ŠOUREK, Danko (Zagreb, 1979) (2006) 2006. asist., 2012. viši asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
- ŠPIKIĆ, Marko (Zagreb, 1973) (1999) 1999. asist., 2003. znan. asist., 2007. viši asist., 2010. doc., 2014. izv. prof., 2019. red. prof.
- TOMAS, Ivana (Zagreb, 1980) (2009) 2009. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2024. izv. prof.
- TRŠKA, Tanja (Zagreb, 1980) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2024. izv. prof.
- TURKOVIĆ, Tin (Zagreb, 1978) (2005) 2005. asist., 2010. viši asist., 2013. doc., 2023. izv. prof.
- ZEMAN, Maja (Virovitica, 1979) (2008) 2008. asist., 2014. viša asist., 2018. doc., 2023. izv. prof.
- ŽVORC, Maja (Čakovec, 1987) (2023) 2023. viša asist.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- BACH, Ivan (Zagreb, 1910 – Zagreb, 1983) (1943–1945) 1943. doc.
- BALIĆ, Branko (Zagreb, 1930 – Zagreb, 1976) (1959–1963) 1959. honorarni laborant, 1960. stručni suradnik u fotolaboratoriju.
- BASIĆ, Ivan (Split, 1982) (2008–2011) 2008. znan. novak.
- BAUER, Antun (Vukovar, 1911 – Zagreb, 2000) (1943–1945) 1943. priv. doc.
- BEHAIM, Jelena (Zagreb, 1989) (2021–2022) 2021. postdoktorandica.
- BOGAVČIĆ, Ivan (Zagreb, 1966) (1997–2005) 1997. znan. novak, 2002. znan. asist.
- DAMJANOV, Jadranka (Subotica, Srbija, 1934 – Zagreb, 2016) (1965–2002) 1965. honorarni predavač, 1977. predavač, 1979. doc., 1993. izv. prof., 1990. red. prof.

- DELIĆ, Sanja (Vinkovci, 1989) (2022–2023) 2022. asist.
- FISKOVIĆ, Igor (Orebić, 1944) (1970–2014) 1970. asist., 1976. doc., 1979. izv. prof., 1984. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru, 2015. prof. emeritus.
- GAGRO, Božidar (Hodbina, Mostar, Bosna i Hercegovina, 1938 – Zagreb, 2009) (1961–1982) 1961. asist., 1972. predavač, 1979. viši predavač.
- GAMULIN, Grgo (Jelsa, Hvar, 1910 – Zagreb, 1997) (1946–1972) 1946. honorarni nastavnik, 1947. predavač, 1951. doc., 1957. izv. prof., 1960. red. prof.
- GATTIN, Nenad (Trogir, 1930 – Zagreb, 1988) (1956–1959) 1956. laborant.
- GORENC, Marcel (Trst, Italija, 1915 – Zagreb, 2009) (1950–1974) 1950. predavač, 1961. honorarni viši predavač, 1962. honorarni izv. prof.
- GRUJIĆ, Nada (Zagreb, 1938) (1990–2006) 1990. doc., 1992. izv. prof., 1997. red. prof., 2002. red. prof. u trajnom izboru.
- GUDELJ, Jasenka (Rijeka, 1975) (2000–2019) 2000 asist., 2003. znan. asist., 2010. doc., 2016. izv. prof.
- HORVAT-PINTARIĆ, Vera (Sisak, 1926 – Zagreb, 2024) (1951–1993) 1951. asist., 1962. doc., 1967. izv. prof., 1974. red. prof.
- IVANČEVIĆ, Radovan (Banja Luka, Bosna i Hercegovina, 1931 – Zagreb, 2004) (1956–2001) 1956. asist., 1965. doc., 1975. izv. prof., 1979. red. prof.
- JIROUŠEK, Željko (Zagreb, 1911 – Zagreb, 1997) (1935–1982) 1935. asist. volonter, 1938. asist. dnevničar, 1940. asist. vježbenik, 1946. priv. doc., 1951. doc., 1958. doc. i viši stručni suradnik, 1970. viši naučni suradnik, 1978. izv. prof., 1979. znan. savjetnik.
- KAMENOV, Krunoslav (Zagreb, 1953) (1983–1999) 1983. asist. pripravnik, 1984. stručni suradnik, 1988. asist., 1992. znan. asist., 1998. viši asist.
- KNOLL, Petar (Vukovar, 1872 – Zagreb, 1943) (1921–1942) 1921. lektor, 1923. doc.
- KRANJEC, Ivor (Zagreb, 1990) (2020–2024) 2020. asist.
- KRLEŽA, Palmira (Čakovec, 1991) (2020–2024) 2020. asist.
- KRŠNJAVI, Izidor (Našice, 1845 – Zagreb, 1927) (1877–1896, 1897–1918) 1877. izv. prof., 1897. red. prof.
- LULIĆ, Josipa (Karlovac, 1983) (2009–2018) 2009. znan. novakinja, 2015. viša asist.
- MAKOVIĆ, Zvonko (Budrovci, 1947) (1975–2012) 1975. asist., 1985. znan. asist., 1986. asist., 1998. viši asist., 1999. doc., 2004. izv. prof., 2008. red. prof.
- MARIĆ, Iva (Sisak, 1974) (2005–2011) 2005. asist.
- MARKOVIĆ, Vladimir (Darugar, 1939) (1964–2004) 1964. asist., 1978. znan. asist., 1979. doc., 1987. izv. prof., 1993. red. prof.
- MAROEVIĆ, Ivo (Stari Grad, Hvar, 1937 – Zagreb, 2007) (1983–2007) 1983. izv. prof., 1986. red. prof.
- MAROEVIĆ, Tonko (Split, 1941 – Zagreb, 2021) (1965–1970) 1965. asist.
- MATASOVIĆ, Josip (Vrpolje, 1892 – Zagreb, 1962) (1943–1946) 1943. red. prof.
- NOVAČIĆ, Zdenka (Zagreb, 1958) (1983–2013) 1983. tajnica Odsjeka za povijest umjetnosti.
- OREMOVIĆ, Krešimir (Zagreb, 1964) (1990–1997) 1990. postdiplomand pripravnik, 1994. mlađi asist.
- OSTROVIDOV, Mihajlo (Zagreb, 1930) (1954–1956) 1954. laborant.
- PELC, Milan (Sisak, 1958) (1989–1993) 1989. asist., 1989. znan. asist.

PLANIĆ-LONČARIĆ, Marija (Zagreb, 1933 – Zagreb, 1992) (1960–1981) 1960. asist., 1968. znan. asist.

PRELOG, Milan (Osijek, 1919 – Zagreb, 1988) (1948–1981) 1948. asist., 1950. predavač, 1957. priv. doc., 1958. doc., 1962. izv. prof., 1972. red. prof.

PUTAR, Radoslav (Varaždin, 1921 – Novi Marof, 1994) (1951–1961) 1951. asist.

RAPANIĆ, Željko (Split, 1932 – Split, 2018) (1975–1997) 1975. predavač, 1984. znan. suradnik, 1984. doc., 1989. honorarni predavač.

RENDIĆ-MIOČEVIĆ, Ante (Split, 1943) (1963–1970) 1963. laborant.

SCHNEIDER, Artur (Zagreb, 1879 – Zagreb, 1946) (1919–1946) 1919. priv. doc., 1922. red. prof.

STAHULJAK, Tihomil (Zagreb, 1918 – Zagreb, 2007) (1950–1982) 1950. honorarni nastavnik, 1957. stručni suradnik, 1971. viši stručni suradnik.

TADIĆ, Krešimir (Livno, Bosna i Hercegovina, 1934 – Zagreb, 1997) (1956–1997) 1956. laborant fotograf, 1963. stručni suradnik, 1973. viši stručni suradnik u fotolaboratoriju.

VOJNOVIĆ, Zdenko (Zagreb, 1912 – Zagreb, 1954) (1950–1954) 1950. honorarni nastavnik.

VUKOVIĆ, Predrag (Zagreb, 1955) (1981–2000) 1981. asist., 1991. znan. asist.